

Otomar
DVOŘÁK

Josef Pepson
SNĚTIVÝ

Nakladatelství
ČAS

Edice **Český ČAS**

**Příběh
svatého Václava**

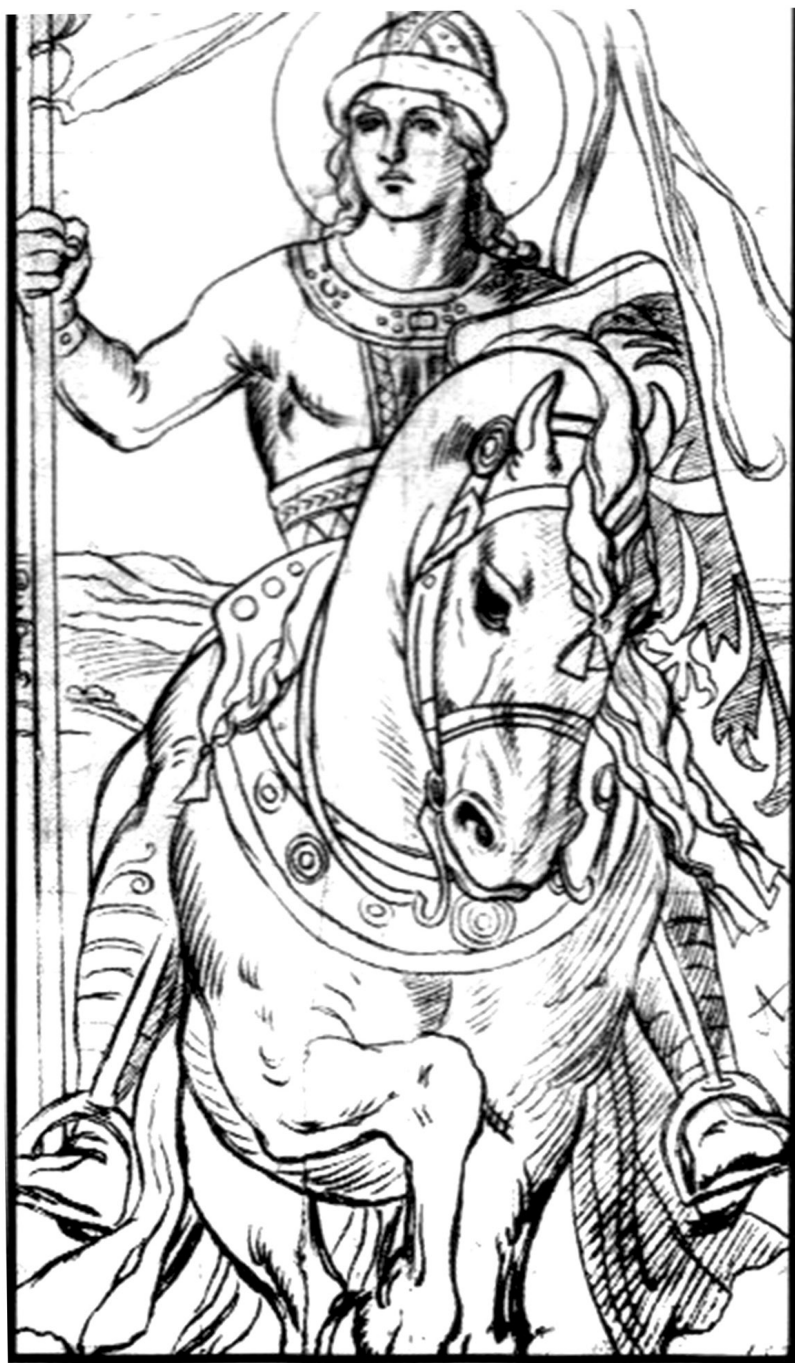
Otomar Dvořák
Josef Pepson Snětivý

PŘÍBĚH SVATÉHO VÁCLAVA

Životem a krajinou
českého národního patrona

Edice Český ČAS

Otomar Dvořák
Josef Pepson Snětivý

PŘÍBĚH SVATÉHO VÁCLAVA

Životem a krajinou
českého národního patrona

Autoři děkují těmto institucím: Arcibiskupství pražské; Archeoskanzen Curia Vítkov; Kolegiální kapitula sv. Kosmy a Damiána ve Staré Boleslavi; Římskokatolická farnost Kralupy nad Vltavou; Římskokatolická farnost Beroun; Sdružení sv. Ludmily na Tetíně; Spolek Hrad Valdek; Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně

A těmto osobnostem: J. E. Mons. Jan Graubner, arcibiskup pražský a primas český; Vojtěch Mátl, arcibiskupství pražské; prof. PhDr. Petr Čornej, DrSc.; prof. PhDr. Ing. Jan Royt, Ph.D., DSc.; doc. PhDr. Vratislav Vaniček, Ph.D.; doc. PhDr. Ivo Štefan, Ph.D.; Mgr. František Záruba, Ph.D.; Mgr. Bc. Jan Šindelář; Milan Čejka, Libice nad Cidlinou

Fotografie na přední straně obálky: Sv. Václav v seriálu Příběh svatého Václava, ztvárněný Michalem Belovičem. Foto David Albi Roubíček

Fotografie na zadní straně obálky: Svatováclavský dub ve Stochově

Obrázek na str. 2: Sv. Václav na kresbě Mikoláše Alše

Obrázek na str. 8: Ludvík Šimek: Svatý Václav (socha na Novém probošství na Hradě)

Obrázek na str. 10: Smrt sv. Václava na rytině z poloviny 17. století

Obrázek na str. 98: Kněžna Emma ležící u nohou sv. Václava, jemuž žehná Ježíš Kristus. Z wolfenbüttelského rukopisu Gumpoldovy legendy o sv. Václavovi

Copyright © Otomar Dvořák, www.otomar-knihy.webnode.cz, 2024

Copyright © Josef Pepson Snětivý, www.pepson.cz, 2024

Editor © Josef Pepson Snětivý, 2024

Photographs © Josef Pepson Snětivý; (from Making the TV Series) Dominik Fišar, Jiří Jerry Fišar, Daniel Klein, Martin Kutzendörfer, Michal Kutzendörfer, Pavel Macků, David Albi Roubíček, Ladislav Wothan Tomič, Michal Vele, 2024

Cover & Layout © Nakladatelství ČAS, Alena Šulcová, 2024

© Nakladatelství ČAS, www.nakladatelstvicas.cz, 2024

ISBN 978-80-7475-473-9 (ePUB)

ISBN 978-80-7475-474-6 (Mobi)

ISBN 978-80-7475-475-3 (pdf)

Dávny kníže Čechů se stal symbolem sjednoceného národa, mystickým ochráncem, svorníkem minulosti a budoucnosti... Všechny převratné události v zemích Koruny české jsou spojeny, buď zjevně, nebo skrytě, s jeho jménem. Má mnoho tváří: Stojí před námi spíše statečný bojovník, nebo pokorný asketický křesťan, či snad dokonce německý kolaborant, jak se někteří snaží lživě podsouvat? Svátý Václav! Jaký asi byl doopravdy? Můžeme za legendárním vyprávěním najít stopy skutečných událostí? Pokusili jsme se o to...

Pár slov úvodem...

V této knize Vám předkládáme výsledky našeho pokusu o rekonstrukci života sv. Václava. Snažili jsme se vsadit jeho činy do širších mezinárodních souvislostí. Když porovnáte české události s událostmi v tehdejší Východofranské říši, vedené nejprve Bavorskem a poté Saskem, ozřejmí se Vám návaznosti a motivace, které musely stát za rozhodnutími knížete Václava. Bez znalosti těchto širších souvislostí nám mohou mnohé činy matky Drahomíry, Václava a posléze jeho bratra Boleslava připadat nepochopitelné, bláznivé a plné protikladů. Netvrdíme, že jsme odhalili skrytou pravdu a že právě takto se vše „zaručeně“ událo. Mohlo to být úplně jinak. Náš příběh berte jen jako jeden z možných. Je však podložen maximem dostupných údajů; zbytek příběhu je dílem naší tvůrčí fantazie. Nikoliv však samoučelné a bezbřehé. Některé z hypotéz, zveřejněných dokonce renomovanými historiky, nám připadají absurdní: například že Václav byl zabit omylem při náhodné opilécké rvačce, nebo že vůbec neexistoval a jeho postava byla vytvořena jako křesťanská obdoba pohanského boha Svantovíta. My jsme se naopak snažili být maximálně seriózní, chtěli jsme pochopit myšlení tehdejších lidí, vcítit se do jejich pocitů...

Otomar Dvořák sestavil svůj příběh jako dokumentární román, tedy beletrizované vyprávění proložené faktickými údaji, citáty a autorskými úvahami. Jeho *Příběh svatého Václava* vychází ze scénáře k šestidílnému televiznímu seriálu, který se v jeho režii natáčel roku 2024 tak, aby byl počátkem roku 2025 připraven k vysílání na televizních kanálech CS History a CS Film.

Takhle to 4. prosince 2023 začalo: Smlouvu na tuto knihu jsme podepsali husím brkem a zapili knížecí medovinou!

I ve filmové podobě se střídají hrané scény, v nichž vystupují členové reenactorských skupin (tedy skupin oživujících dávné způsoby života), se scénami dokumentárními, kdy filmový štáb navštívil památná místa (Stochov, Budeč, Tetín, Pražský hrad, Starou Boleslav aj.), aby ukázal, jak vypadají dnes; nechybí ani rozhovory s historiky či zástupci církve. Nebylo snadné vybrat představitele hlavních rolí tak, aby splňovali představu o přibližné podobě hrdinů, ale přitom měli své vlastní charisma, jímž by upoutali diváka. Náročná byla příprava dobových kostýmů a rekvizit, k nimž mohlo být vodítkem jen několik schematických kreseb v legendách a archeologické nálezy. Také vhodná místa, která by měla atmosféru 9.-10. století, se podařilo najít díky našim přátelům ze zmiňovaných skupin; točilo se v křivoklátských leších, v kostele v Holubicích, v jižních Čechách, a především v historickém skanzenu Curia Vítkov u Liberce, který je dosti věrnou napodobeninou hradiště z Václavových časů. Nutno podotknout, že celý projekt byl záležitostí amatérskou a zúčastnění měli hraze-

Filmový štáb během natáčení seriálu Příběh svatého Václava

nu jen část vynaložených nákladů. Svatý Václav se však pro ně stal cílem, pro který stojí za to něco obětovat!

Druhou část knihy zpracoval Josef Pepson Snětivý, Ten přistoupil k národnímu světci trochu jiným způsobem, který je ovšem pro něj typický – a čtenáři jeho předchozích knih jej dobře znají a mají ho rádi. Vydal se do „krajiny svatého Václava“ jako dychtivý poutník, jenž s pokorou kráčí pěšky přes „trní a hloží“, od jedné stopy světce k druhé, nic nedbaje námahy a únavy, posedlý touhou vše popsat, zdokumentovat a zachytit na fotografických. K tomu připojuje spoustu doslova encyklopedických znalostí a také osobitých postřehů.

Doufáme, že tato kniha bude pro Vás, milí čtenáři, inspirací k zamyšlení, ale také k novým pohledům na krásy naší země a na mlhavé počátky její barvitě historie. A budeme rádi, když se, podobně jako my, stanete poutníky v „krajíně svatého Václava“.

*Otomar Dvořák
Josef Pepson Snětivý*

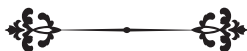

PŘÍBĚH SVATÉHO VÁCLAVA

Otomar Dvořák

1. Hledání kořenů

Ranní mlha, stoupající z vltavského údolí, se mísí se čpavým kouřem páleného dřeva. Svěží větřík začíná trhat šedavou oponu, svazek slunečních paprsků ji protne jako zlaté šípy. Dolehne k nám kokrhání kohoutů, zařičení koně, řinčivé údery kladiva, dopadajícího na železo. Kovář už má napilno. Hradiště se probouzí do nového dne. Spatříme valy a dřevěné palisády, přes něž vyhlízejí stráže, opírající se o kopí, z mlhy se vynoří dřevěná věž brány. Za ní uvidíme strmé, slámou kryté střechy hospodářských budov a za udusanou plochou nádvoří, kde dřevěné chodníky chrání chodce před hluboce rozježděným blátem, pak skromný knížecí palác. Je sroubený z mohutných, začernalých klád. Dva malí chlapci si tady hrají s hříbětem, s radostným povykáním je honí, hříbě kličkuje a bujně vyhazuje, ale pak se k dětem obloukem vrací a vyzývavě do nich štouchá hlavou, aby je vyprovokovalo k další hře. Postarší muž, patrně preceptor, který na ně má dohlížet, si sedl na lavičku u zdi, zahalil se do ovčího kožichu, nastavuje tvář slunci a spokojeně podřimuje.

Ze dveří paláce vyjde žena středního věku. Přísné zavítí její hlavy bílou rouškou a typické prvky tmavého oděvu prozrazují, že je vdovou. Zastaví se na schůdku a zamyšleně sleduje bezstarostnou hru chlapců. Kdyby tak tihle bratři, kteří před lety dostali při křtu

jména Spytihněv a Vratislav, tušili, jak nelehká budoucnost je čeká!

Pro ně je budoucnost cosi skvělého, plného nových příležitostí; sami sebe už vidí jako hrdiny, vedoucí družiny do vítězných bojů. Jejich matka Ludmila se však nemůže zbavit obav. Jejímu pozornému zra-ku neuniklo, jak podivně se tváří předáci rodů a sousední vojvodové, scházející se na zemských sněmech, jak po ní vrhají úkosem nedůvěřivé či dokonce opovržlivé pohledy. Nelíbí se jim, že se moravský vládce Svatopluk I. jako poručník nezletilých potomků knížete Bořivoje sám ujal vlády v Čechách. Ještě víc reptají, že obsadil všechna česká hradiště moravskými posádkami, sám vybírá poplatky, berně a cla od kupců, takže jeho dohled nad knížectvím se rovná okupaci. Vdova Ludmila je vlastně jen nastrčenou loutkou bez jakékoliv skutečné moci!

Chápala jejich rozhořčení. Jenže co se dá v téhle situaci dělat? Její muž Bořivoj zemřel příliš brzy. Teď nezbývá než vydržet několik let, dokud starší Spytihněv nedosáhne plnoletosti a nebude mít právo, aby ho posadili na nastolovací kámen. Pak teprve nastane čas pro změny, potvrzené starými právy i vůlí bohů... Vlastně Boha, pořád se jí do mysli pletou stará rčení, i když pohanské bohy již dávno zavrhla.

Fiktivní podoba knížete
Bořivoje

Svatopluk, velký pán (nejen) Velké Moravy

Těžko s odstupem let říci, jestli byla s Bořivojem šťastná. Její muž žil ve svém světě, plném lstí a intrik, a neměl čas na projevy lásky. Potomky pouze evidoval jako další položky ve svých plánech. Měli spolu šest dětí, ale Bořivoj vzal na vědomí hlavně syny; staršího Spytihněva a mladšího Vratislava. Hodlal založit dynastii, i když závislou na přízni moravského vládce. Vlastně v Čechách zastupoval zájmy Velké Moravy. Dokonce se špitalo, ale jen potají, že Bořivoj je Svatoplukovým levobočkem. Nebylo tehdy snadné přinutit české vojvody, aby přijali svrchovanost jediného

muže, jenž by jednal jejich jménem za celou zemi. Vzbouřili se. Tehdy šlo Bořivojovi nejen o moc, ale opravdu o život. Ludmila si vzpomněla na chvíle úzkosti, kdy za noci, jen s věrnou družinou, prchali na koních cestou necestou. Šťastně překonali moravskou hranici a našli útočiště na velkolepém Velehradě. Svatopluk jim nejen poskytl azyl, ale velice se rozhněval nad proradností českých vojvodů, a následujícího léta poslal Bořivoje s moravským vojskem do Čech, aby tam obnovil pořádek.

Povstalce Bořivoj nemilosrdně ztrestal, sněmovní pole i nastolovací kámen nechal ohradit příkopem a valem a při vstupu na nejposvátnější místo Čech na vrchu Praha přikázal postavit kostelík, zasvěcený Božské matce Panně Marii...

Náš nejstarší kostel – svatého Klimenta na Levém Hradci

Příběh teď musím jako autor na chvíli přerušit, abych Vám blíže vysvětlil situaci v tehdejších Čechách. Zdejší území se dělilo na mnoho samosprávných oblastí (zvaných např. Zlicko, Pšovsko, Lučansko, Netolicko atd.) Ve starší literatuře bývaly označovány

Metoděj křtí českého knížete Bořivoje na ilustraci z tzv. Velislavovy bible z první poloviny 14. století

jako slovanské kmeny. To je však chybné, neboť tyto skupiny už nebyly založené na příbuzenských a rodových vazbách. Šlo o oblasti, které ovládala ozbrojená družina vládce, sídlícího na centrálním hradišti. Obyvatelé okolních vsí hradiště živili a jeho pán jim za to pomocí svých vojáků poskytoval ochranu před nepřáteli a lupiči. Historik Jan Hrdina přirovnává tento společenský systém k jakési době skotských klanů.

Latinské kroniky tyto místní malé vládce nazývají „dux, duce“, čili vůdce. Znamená to také velitel vojska. Českým ekvivalentem je titul „vojvoda, vévoda“.

Naproti tomu slovanský výraz „kněz, kníže“ označuje spíše mírovou funkci, tedy soudce a správce nad svěřeným lidem. Vznikl zkomolením původního starogermánského titulu „kunungaz“.

Novodobá představa křtu Bořivoje a Ludmily
na pohlednici z 20. let 20. století

Jednotliví vojvodové však pociťovali sounáležitost v rámci České země. I když mezi sebou měli spory i boje, vždycky se sjednotili, pokud je ohrožoval zahraniční nepřítel (v těch dobách zejména Frankové a později Maďaři). Tehdy si nad sebou volili jednoho vrchního vůdce, pověřeného jednat jménem všech. Právě takovým vůdcem byl zvolen Bořivoj. Ten se však pokusil svou pozici udržet i v době míru. Vědělo se, že v Čechách zastupuje moravské zájmy, proto byl chápán jako „moravský kolaborant“. Svou pozici nakonec s pomocí Svatoplukova vojska násilně prosadil, zajistil si

nástupnictví pro své potomky, a učinil tak konec rodové demokracii. Přesto České knížectví nemělo až do období vlády Václava bratra a „vraha“ Boleslava charakter jednotného státu. Byla to jakási federace či unie, v níž byla jednotlivá vojvodství propojena smlouvami a sliby poslušnosti pražskému knížeti. Pod přímou správou pražských knížat spadala pouze oblast, tvořící kolem Prahy nepravidelný kruh do vzdálenosti maximálně 30 kilometrů.

Posuňme se v našem „filmu“ o pár let dopředu, do roku 894. Co vidíme? Nenávist proti Moravanům vybuchla plnou silou, jejich napadené posádky ustupují z hradišť, jsou poráženy a vyháněny ze země. Spatříme šarvátku v bráně, slyšíme třesk seker dopadajících na štíty, na mostě přes příkop ulpěla krev...

A důvod? Mocný moravský vládce Svatopluk I. právě zemřel. V jeho zemi propukly nástupnické zmatky, neúprosný boj potomků o trůn... Ano, rčení „pruty Svatoplukovy“ vzniklo právě tehdy, i když je to jenom pověst. Moravské posádky se tedy chvatně stahovaly domů, aby zasáhly ve prospěch svých favoritů. Cizí moc v Čechách byla oslabena, a toho místní vojvodové využili k vytouženému povstání. Přebírat by směl i Bořivojova již dospělého syna Spytihněva – vždyť ta rodina byla chápána jako moravští kolaboranti! –, jenže důmyslný Spytihněv, zřejmě na základě porady s matkou Ludmilou, neváhal a postavil se do čela vzpoury.

Po vyhnání Moravanů byl slavnostně posazen na kámen s prohlubní ve tvaru sedadla, který se nacházel uprostřed nádvoří Pražského hradiště, na hlavu mu vložili knížecí čapku a do ruky posvátné kopí s praporcem. Poté, už jako nový český kníže, se hned v příštím roce 895 vydal do bavorského města Regensbur-

Václavův strýc Spytihněv a otec Vratislav

gu čili Řezna, aby východofranského krále a bavorského vévodu Arnulfa Korutanského požádal o pomoc proti Moravanům. Podle franských kronik přijel spolu se Spytihněvem vyjednávat jménem Čechů i jakýsi Witizla. Někteří historici míní, že mohlo jít o dalšího z nejvlivnějších českých vojvodů, snad vůdce Zličanů z hradě Kourim, Lučanů od řeky Ohře nebo Doudlebů z jihu Čech. Jiní historici spekulují, že by se pod tímto zkomoleným jménem mohl skrývat Spytihněvův mladší bratr Vratislav, což ale vyvrací Dušan Třeštík. Kdo ví?

Každopádně Spytihněv slíbil Arnulfovi za tuto pomoc a ochranu zaplatit tradiční daň z míru; to jsou ona proslulá stáda volů a hřivny stříbra, připisovaná omylem jeho synovci Václavovi. Arnulf žádost Čechů uvítal, každá pomoc v boji proti konkurenční Velkomoravské říši mu přišla vhod. Také řezenské biskupství začlenilo České knížectví s chutí do sféry svého vlivu, vyslalo do země své kněží a přikázalo vyhnat moravské duchovní, které kdysi přivedl Bořivoj.

A opět vidíme divoké boje, černý kouř se převaluje nad palisádami, za nimiž se kryjí obránci hradiště a střelíjí na nepřítel z luků a praků. Útočníci se kryjí štíty a neúprosně postupují. Plameny požáru letí po doškových a šindelových krytinách, dokonce i střecha kostelíku se s praskotem hroutí a propadá se v rojích jisker...

Co se děje? Proti českému převratu se totiž postavil nový moravský panovník Mojmír II. Pokusil se vzpouru Čechů násilím potlačit, a to i s pomocí svých příznivců mezi českými vojvody. O dramatických událostech svědčí stopy po vypálení kostelíku Panny Marie na Pražském hradě. Spytihněv patrně musel ustoupit z Pražského návrší a opevnil se na mnohem rozsáhlejším rovodém hradišti Budči.

Budeč je další z pamětihodných míst, která musíme při hledání počátků našeho příběhu nezbytně navštívit. Vysoká ostrožna, obtékaná Zákolanským a Týneckým potokem, byla opevněna již v době bronzové. Počátkem 9. století, snad za knížete Bořivoje, vznikla na zbytcích pravěkých valů nová obranná hradba. Náspy, zpevněné dřevěnými rošty a obložené na čele stěnou z nasucho kladených kamenů, bývaly až pět metrů vysoké. Průchozí cesta, vedoucí od jedné brány k druhé, byla dokonce zpevněna tzv. štetováním, tedy na výšku postavenými a do podkladu zatloukanými kameny. Za předhradím se vcházelo dřevěnou branou do samostatně opevněné akropole s roubeným knížecím palácem. A právě u něj přikázal Spytihněv postavit nový kostel.

Ačkoliv se to na první pohled nezdá, je rotunda na Budči nejstarší dosud stojící stavbou v Čechách. Musíme si ji ovšem před-

stavit bez pozdějších přístavků, tedy bez románské věže a barokní sakristie. Také střecha a okna tehdy vypadaly jinak. Zdivo rotundy je však v celé výšce původní, jak je nechal postavit kníže Spytihněv. Stavba je svědectvím o tehdejší proměně politické situace, o odklonu od dědictví Cyrila a Metoděje. Vzory již tato stavba nehledá na Moravě a v Byzanci, ale ve Východofranské říši a v Římě. Spytihněv ji nechal zasvětit prvnímu římskému papeži sv. Petrovi. Další patron, sv. Pavel, byl přidán až později.

Vznikla tady patrně i misionářská stanice řezenského biskupství a církevní učiliště, v němž měli být vychováváni noví, latinsky orientovaní kněží. Důkazem jsou archeologické nálezy tabulek a pisátek z areálu budečského hradiště. Arnulf poskytl ovšem Spytihněvovi nejen duchovní, ale i vojenskou pomoc.

Posledně jmenovanému se jistě velice ulevilo, když mezi tím na Moravě propukly bratrovražedné boje mezi sourozenci Mojmírem II. a Svatoplukem II. V létě roku 900 je doložena účast českých bojovníků na bavorském tažení proti Moravanům. Patrně je vedl Spytihněv. Český kníže se poté mohl vrátit na zrušený Pražský hrad, aby mu dal novou tvář. Posvátné centrum Čech nechal nově a důkladněji opevnit a v okruhu 26 až 34 kilometrů kolem něj vytvořil síť strážných hradišť, hlídajících všechny přístupové cesty. Jako gesto vítězství obnovil vypálený kostelík Panny Marie, v němž nejspíš nebyl pohřben jeho otec Bořivoj.

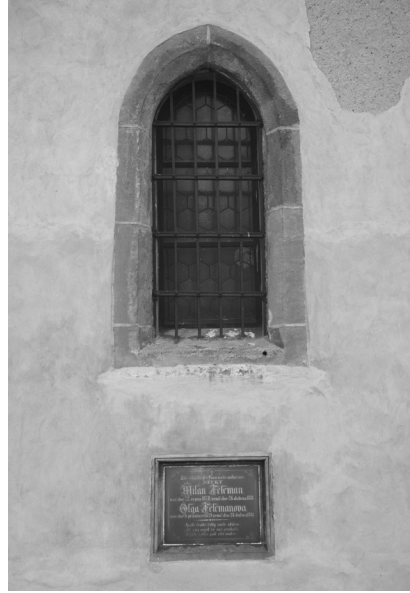

Důležitým mezníkem se stal rok 906. Tehdy slovanské Dalemince, patřící k Lužickým Srbům, a Stodorany, žijící při řece Havole v oblasti dnešního Braniborska, a nazývané proto i Havolani, napadli Sasové. Obě země hledaly spojení, s jejichž pomocí by náporu

ze Saska mohly odolat. Do vznikající koalice přistoupilo i České knížectví s tichou podporou Bavorska, pro které bylo Sasko také nežádoucí konkurent.

Obranný spolek dokonce požádal o pomoc obávané stepní válečníky Maďary, kteří právě drancovali to, co ještě zbývalo z kdysi tak slavné Velké Moravy. Spytihněv Maďarům umožnil pokojný průchod do Braniborska přes České knížectví a nebránil jim v tom, aby cestou přepadli a zpusťovali jihočeské území Doudlebů. Všechna

doudlebská hradiště v té době násilně zanikla ohněm a mečem. Pachatele prozrazují typické hroty maďarských šípů, nalézané v zaniklých valech. Spytihněv se tak s pomocí Maďarů lstivě zbavil příliš mocné jihočeské konkurence. Svou pozici ještě posílil tím, že mladšího bratra Vratislava oženil s Drahomírou, dcerou stodoranského vévody Boleslava.

Rotunda na Budči, byt' zásadně přestavěná, nás stále přenáší do první poloviny 10. století

Mladou dívku, jejíž dlouhé vlasy, sepjaté čelenkou, kráší věnec z čerstvých květů, přivádějí družičky k paláci. Je rozechvělá, ne-

Dobový pohled na stochovský dub sv. Václava

jistá, pátravým pohledem hledá vyvoleného ženicha, ale když poprvé pozvedne bázlivě sklopené oči, spatří před sebou tvář tchyně Ludmily. Stárnoucí, přitom však vysoká a stále ještě statná žena se zdá být dojata; snad si vzpomněla na chvíli, kdy i ji takto poprvé přiváděli k Bořivojovi. Jaká životní smršť se během těch let přehrnala nad její hlavou, zanechala jí mnoho šedivých vlasů a vyryla vrásky kolem očí! Laskavě se usměje na mladou nevěstu, uchopí

její ruku a obřadně ji vloží do nastavených dlaní svého syna Vratislava. Pak na čele obou dětí nakreslí palcem znamení kříže...

Vážnost obřadu v kostelíku je vyvážena bujarým veselím na nádvoří hradiště. Blahopřát novomanželům přišel i sám vládnoucí kníže Spytihněv se svou manželkou a několika dcerami. Služebnictvo a družiníci tančí, vyhrává břeskňá kapela s bubínky a píšťalami, jídla a pití je dnes dost pro všechny, na nádvoří jsou naraženy sudy s pivem a medovinou, pro vzácnější hosty je k mání i drahé dovážené víno.

Drahomíře mohlo být čtrnáct let, když ji z rodného hradiště Braniboru (též Brennu), ležícího v močálech při řece Havole, přivezli do Čech. Možná již byla křesťankou; pokud ne, musela být před sňatkem pokřtěna. Ženichovi Vratislavovi bylo tehdy asi osmnáct let.

Kde žili mladí manželé? Určitě ne na Pražském hradě, ten byl vyhrazen vládnoucímu knížeti. Jeho mladšímu bratru bylo přiděleno takzvané údělné panství. Předpokládejme, že jako svatební dar dostali od knížete Spytihněva hradiště Stochov.

Rok po svatbě, někdy v roce 907, se mladému páru narodil, možná právě tady na Stochově, první potomek. Byl to syn. Pojmenovali ho symbolicky: Václav! Znamená to „více slavný, slavnější“.

Stochov se pyšní tradicí, že byl rodištěm budoucího svatého Václava. Není to sice doloženo žádným psaným dokumentem, ovšem

ústní informace mohla být předávána z generace na generaci, i když se tím v průběhu let zkruslovala do podoby bájně pohádky.

Dnešní Stochov je nenápadné hornické městečko poblíž Kladna. Tehdy však patřil k důležitým opěrným bodům; jeho úkolem bylo zřejmě střežit údolí potoka Kačáku před nepřátelskými nájezdy sousedních Lučanů. Hradiště, jehož nepatrné zbytky můžeme vystopovat v okolí dnešního kostela svatého Václava, zaujalo strategickou polohu na strmém ostrohu nad rozlehlými bažinami. Severním směrem, kde se ostroh strměji sklání do údolí, rozeznáváme stopy zaniklých valů, které dokonce stály ve svahu nad sebou a tvořily tři prstence, oddělené příkopy. Níže se nacházel i palisádou chráněný pramen. Dodnes je tam studna. Tenhle pramen, zvaný Straka, prý vyhrábl kopytem Václavův strakatý kůň.

Na cestě mezi školou a sousedními statky se při výkopech narazilo na kamením zasypaný příkop. Prostor bývalého slovanského hradiště je dnes již zcela zastavěn obytnými domy. Koncem 13. století vznikla na bývalém hradišti tvrz, jejíž součástí byl i opevněný kostel. V roce 1898 se tady nedaleko fary propadla země, dva odvážní horníci slezli po žebříku do jámy a objevili podzemní chodbu, vedoucí od kostela k zaniklému příkopu.

Hlavní stochovskou atrakcí je samozřejmě Svatováclavský dub. Jde patrně o nejstarší dub v České republice, snad tisíciletý, opatrní odborníci odhadují jeho stáří spíše na 800 let, ale i to je úctyhodné. Dnes má poslední živou větev, ačkoli ještě na začátku minulého století se bujně zelenal. Přitom roste na hraně srázu, v rozvaleném kamenitém valu, nemá tedy moc dobré podmínky k růstu. Možná právě proto je tak houževnatý a odolný. Jako by byl symbolem naší země. Jeho zvláštní kmen vznikl srůstem několika původně samostatných odnoží; ve vykotlané dutině bývala umístěna socha Bolestné Panny Marie s mrtvým Kristem na klíně. Dnes je uložena v kladenském muzeu.

Sošku Bolestné Panny Marie od neznámého (nejspíš lidového) autora už v kapličky, vyřezané přímo do kmene stochovského dubu, nenajdeme...

Podle tradice vyrostl tento dub v rohu nádvoří bývalého hradiště. Pověst říká, že jej pramáti kněžna Ludmila vysadila na památku narození vnuka Václava. Strom pak neuvěřitelně rychle rostl, protože ho zalévali vodou, v níž malého Václava koupali. Na jeho větvích chůvy sušily pleny, které vlály ve větru jako bílé praporce, aby zvěstovaly celému kraji, že se zde zrodilo mimořádné dítě. A těch chův měl malý Václav rovných sto – proto se prý tomu místu začalo říkat Sto chuov čili Stochov.

Úsměvné vyprávění má v sobě kouzlo lidové poezie.

Další pověst říká, že když Václav dorostl do jinošských let, sedával ve stínu svého dubu, kde měl kamenný stůl, modlil se tady a přemítal o budoucnosti České země. Dub přečkal zánik hradiště, údery blesků, náporů vichřic... Jeho žaludy mají zvláštní protáhlý tvar a byly noseny, vsazené do přívěsků, jako ochranné amulety.

Ve Stochově se konaly slavné svatováclavské poutě. Roku 1887 byla před dubem slavnostně vztyčena pískovcová socha svatého

Václava od sochaře Františka Kříže. Na tabulce (která je už sama o sobě také pamětihodností) se dočteme, že se budoucí vévoda narodil na Stochově roku 903. Proto se právě ve Stochově slavilo v neděli 9. srpna roku 1903 velkolepé milénium. Na slavnost se sešlo přes osm tisíc lidí! Na památku mimořádné události byla tehdy v nově opraveném kostele umístěna pamětní deska se zlačeným nápisem.

Dnes víme, že rok Václavova narození byl mylně stanoven na základě chybných propočtů, kdy údaje z legend byly brány jako fakta. Historici se shodují na jiném letopočtu; v úvahu nejspíše připadá rok 907. Zapadá to dobře i do celkové politické situace doby, poznamenané potřebou spojenectví Českého knížectví s knížectvím havolanských Stodoranů a svatbou Vratislava se stodoranskou „princeznou“ Drahomírou.

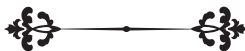
S datem Václavova narození máme však trochu problém. Průzkum jeho kosterních pozůstatků antropologem profesorem Emanuele Vlčkem ukázal, že v době násilné smrti mohlo být Václavovi kolem čtyřiceti let. Z toho někteří historici odvozují hypotézu, že se nemohl narodit Drahomíře, že byl synem z prvního Vratislava manželství. Jeho neznámá matka prý zemřela a teprve poté se Vratislav znovu oženil. Proč se však o této ženě nikdo nezmiňuje? Z jakého důvodu má být zatajena?

Mám pro to své vlastní vysvětlení: Co když byl Václav levobočkem, zrozeným mimo manželské lože? Takovou okolnost by bylo lépe v náboženské legendě zamlčet. Jako levoboček ovšem Václav neměl právní nárok na knížecí stolec, který se tehdy ještě přiděloval nejstaršímu členu rodu (dědické právo synů vzniklo až mnohem později). Jako s budoucím vládcem se tedy s Václavem nepočítalo, ale mohl by se na moci podílet jiným způsobem: jako duchovní osoba, arcipresbyter, pražský zástupce řezenského biskupství.

Tuto funkci tehdy v Českém knížectví vykonával bavorský mnich Pavel. Proč by ho neměl nahradit rodilý Čech, který by více chápal potřeby země? Dokonce by se časem mohlo usilovat o zřízení vlastního biskupství v Praze! O těchto smělých plánech se zatím raději nahlas nehovořilo, každopádně výchova malého Václava jako by pro ně svědčila.

Jedině v tom nalézám zdůvodnění pro shodné tvrzení všech legendistů, že otec Vratislav poslal šestiletého synka Václava na Budeč, aby se tu v misionářském centru naučil číst a psát latinsky. Takové znalosti nejsou přece pro budoucího knížete vůbec důležité, od toho má písaře. Budoucí vojvoda by se měl především cvičit ve válečném umění a strategii! Je tedy zřejmé, že Václava neměla čekat kariéra vládce, ale duchovního vůdce. Kdo mohl tehdy tušit, jaké divoké zvraty přinesou nejbližší roky?

II. Souboj mocných žen

Plamen svíčky se zazmítá v průvanu a mladík, který v jejím světle četl na pultíku v rozevřeném kodexu, nevrle vzhledne k otvíraným dveřím. Vzápětí je jeho výraz vystřídán údivem. Co v tuto pozdní dobu přinutilo starého učitele, aby vyhledal vznešeného žáka? Velebný šedovousý stařec v prosté přepásané kutně, kterému pro jeho vzdělanost přezdívali Učený, přistoupí k mladému muži a nakloní se k jeho uchu, aby mu sdělil důvěrnou zprávu. Mladík doslova ztuhne, strnule se zahledí na protější stěnu, po níž kmitající plamen rozehrál zlověstný tanec stínů.

Krátce nato se v dřevěné zvoničce před kostelem rozklíná umíráček a skupina jezdců chvatně odjíždí v jitřním šeru. Spěchají vstříc vycházejícímu slunci...

Jsme v osudném roce 915. Na Budečské hradiště, kde se mladý Václav připravoval na kněžskou dráhu, přišla nečekaná zpráva. Udeřila jako blesk z čistého nebe. Strýc Spytihněv nečekaně zemřel! Nezanechal žádného mužského potomka, ale i kdyby, platí právo nejstaršího člena rodu – a tím je v této chvíli Václavův otec

Vratislav, takže se stává bratrovým nástupcem. Ze dne na den se tak mění status rodiny, otec bude knížetem a s Václavem, jako nejstarším (i když možná ne zcela legitimním) synem, počítá jako se svým budoucím nástupcem. Mladíkovo kněžské studium končí, musí získat dovednosti budoucího vládce...

Vratislav vzal syna Václava na Pražský hrad a zde, v obnoveném kostelíku Panny Marie, nechal vykonat pradávňý obřad postřizín. Obětováním části vlasů, v nichž podle tehdejších představ vězela síla člověka, se dotyčný zasvěcoval vyššímu řádu. Tradičně šlo o první stříhání chlapců, když byli odebírání z mateřské péče a přijímání mezi dospělé muže. Provádělo se většinou ve věku kolem sedmi, osmi let. Z toho někteří historici usuzují na tehdejší Václavův věk. Mohl však být i starší. Postřiziny se prováděly také u dospělých jako gesto přijetí do služby či jako zasvěcení Bohu...

Ovšem postřiziny, které Vratislav uspořádal pro svého syna, byly mimořádné a neobyčejně slavnostní. Šlo vlastně o legalizaci Václavova postavení. Provedl je osobně veronský biskup Notherius (Notar) II., jenž právě tehdy přijel do Prahy jako vyslanec bavorského vévody Arnulfa. V případě Notheria, jak dokládá především Dušan Třeštík, jde zřejmě o stejnou osobu jako o „biskupa Notara“, známého z legend. Ovšem v případě bavorského vévody šlo o jiného Arnulfa, než byl franský král a císař, u něhož žádal o pomoc kníže Spytihněv. Jde o pouhou shodu jmen. Tenhle již nepocházel z rodu Karlovců, říkalo se mu Arnulf Bavorský nebo také Zlý. Biskup Notherius měl patrně pro Arnulfa Bavorského zjistit, jak se po smrti spojence Spytihněva bude vyvíjet politická situace v Čechách, snažil se pojistit Bavorsku další spojenectvím se Slovy proti Sasům, a dokonce prý navrhl oženit mladého Václava s dcerou chorvatského knížete Trpimíra. Jestli se tento sňatek realizoval, nevíme. Pokud ano, legendisté se ho snažili zatajit.

Idealizovaná představa toho, jak se malý Václav vzdělával

A ještě něčím byl ten rok 915 mimořádný: Drahomíra čekala dalšího potomka. Někdy na podzim se Václavovi narodil bratříček. Byl to bratříček nevlastní? Pokřtili ho jménem upomínajícím na matčina otce, na stodoranského vojvodu Boleslava. Je zvláštní, že Václav a Boleslav znamená totéž: „více slavný, slavnější“. To vedlo některé badatele k odvážné hypotéze, že Václav a Boleslav byli jedna osoba, že se tím vyjadřuje pouze boj dvou principů v jedné duši. To mi připadá jako nesmyslná spekulace. Spíše bych věřil, že Drahomíra zvolila jméno pro druhého syna (který byl možná na rozdíl od Václava i biologicky jenom její) záměrně stejné, ale v jazyce svého rodu Stodoranů, aby tím upozornila na jeho

mimořádný význam. Svědčí to patrně o její ctižádostivé povaze. Dokonce tím poněkud překročila své pravomoci, vždyť synovo jméno měl tehdy vybírat otec. Že by byl Vratislav, jak se říká „pod pantoflem“? Kdo ví?

Nejdůležitější na tom je okolnost, že Boleslav se narodil jako knížecí syn čili, jak se tehdy říkalo, „v purpuru“. Václav byl možná zrozen mimo knížecí lože a své privilegium získal až dodatečně rituálním obřadem. Z toho mohl později Boleslav odvozovat, že on má větší právo vládnout a Václav měl raději zůstat knězem, jak bylo původně zamýšleno.

Otec Vratislav to však viděl jinak. Právě jím uchystané slavnostní postřiziny měly být symbolem přijetí Václava jako knížecího dědice. Od té chvíle již Václav zůstával na Pražském hradě, byl postupně zasvěcován do diplomatické problematiky a také svěřen družiníkům, aby ho cvičili v bojovém umění.

Otec se občas spokojeně podíval z okna paláce na dvůr, kde jeho synek směle vzdoroval útokům, zachycoval rány štítem a statečně se rozháněl mečem. I když to bylo jenom „jako“ a družiníci dávali dobrý pozor, aby svého svěřence nezranili, přesto bylo zřejmé, že z toho silného a vysokého mladíka jednou bude zdatný bojovník. Dobré rady mu mohli poskytnout zejména dva zkušení námezdní žoldáci, Seveřané Tunna a Gommon, které Vratislav nedávno získal do své družiny.

Nový kníže Vratislav se svědomitě staral o zajištění rodové moci a upevnění křesťanských tradic. Na Pražském hradě založil kolem roku 920 nový kostel sv. Jiří. Určil ho jako rodovou nekropoli, tedy pohřebiště českých knížat.

Nechal také postavit nový, luxusnější, jednopatrový dřevěný knížecí palác s pavlačí. Nedaleko paláce zbudovali *důstojné obydlí* pro archiepiskopa Pavla.

Celý hrad kázal Vratislav obehnat novým, mnohem důkladnějším opevněním. Jeho zbytky archeologové postupně nacházeli při úpravách na II. hradním nádvoří. V letech 2001-2002 byl při rekonstrukci místností severně od průjezdu odkryt zasypaný příkop a za ním pozůstatky mohutné hradby v podobě dřevěných komor, vyplněných hlínou a obložených čelní plentou z nasucho kladeného kamene. Dnešní západní části hradu tvořily předhradí. V 9. století zabíralo totiž sídlo pražských knížat mnohem menší plochu, teprve v dalších stoletích se začínalo rozrůstat, zejména do délky, až se posléze stalo největším trvale osídleným hradním areálem v Evropě.

K nečekanému objevu došlo při dokončování výzkumu. V základové řadě kamenného čela hradby, na vypuklé plošce měkkého opukového kamene, byla vyrytá jednoduchá kresba. Přestože nejsme schopni identifikovat její význam, mohlo by se jednat o schematické vyobrazení některé z tehdejších hradních staveb. Jedná se o nález velmi významný, protože je první svého druhu v Praze.

Kdybychom tehdy sešli do podhradí, ocitli bychom se na rušném místě. Říční terasa, zvedající se jako „práh“ nad záplavovou říční nivou, sloužila jako tržiště. Při vltavských brodech se od pradávna křížily dálkové obchodní stezky. Nově tudy byly vedeny i trasy, které ve starobylé Panonii při řece Dunaji přerušili loupící Maďaři. To bylo pro Prahu nesmírně výhodné. V místech dnešního Malostranského náměstí bychom se ocitli v mumraji nakupujících a prodávajících; křik obchodníků vychvalujících zboží se mísil s hýkáním oslů a řehtáním koní. Dalo se zakoupit i exotické zboží z Asie a severní Afriky! Chmurně oproti tomu působila skupinka

Nástavec Vratislavovy tumby v kostele sv. Jiří, který založil

mlčenlivých svalnatých mužů, svlečených do půli těla a upoutaných koženými obojky na hrdlech k jednomu společnému řetězu. I ti byli na prodej! O statné otroky, většinou zajatce z kmenových válek, měli zájem především židovští překupníci, dodávající je na muslimské dvory v dnešním Španělsku. Všichni kupci odváděli ze svého zboží daň pražskému knížeti, vlastně jakýsi poplatek za ochranu a právo obchodovat na jeho území. Z toho vyplývá, že vládce Prahy byl na tehdejší poměry velmi bohatý člověk.

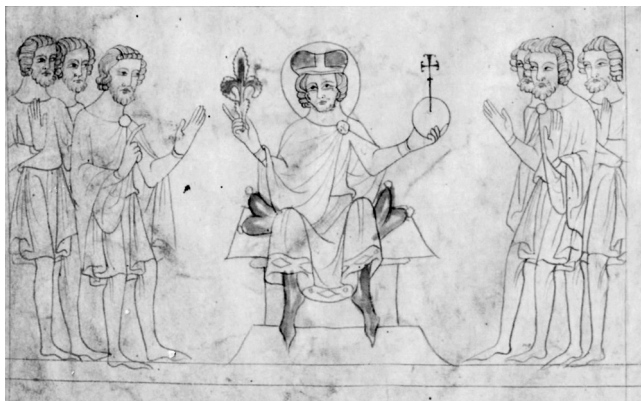
Přišel další osudný rok – 921. Střední Evropa připomínala vroucí kotel. Po vymření posledních dědiců Karla Velikého se Východofranská říše rozpadala, propukl v ní „boj o trůny“.

Tradiční centrum říše v bavorském Řezně bylo ohroženo. Bavorská šlechta zvolila sice králem svého vévodu Arnulfa Bavorského, jenže velmoži z ostatních germánských krajů hlasovali pro saského vévodu Jindřicha, zvaného Ptáčník pro jeho zálibu v lovu s dravými ptáky.

Tím pádem se schylovalo k válce mezi králem a vzdorokrálem, mezi Saskem a Bavorskem. Český kníže Vratislav zůstal věrným spojencem bavorského vévody a nyní i krále Arnulfa.

V únoru 921 vyjel se svým vojskem na moravsko-rakouské pomezí, aby tam odrazil Maďary, kteří chtěli využít zmatků v říši a obohatit se loupežením. V jakési bitce byl český kníže vážně zraněn. Než ho dovezli domů, na následky zranění zemřel. Byl pochován na Pražském hradě, v nedokončeném kostelíku sv. Jiří, který rok předtím nechal stavět.

Nástupcem se měl stát jeho starší syn Václav. Říká se, že byl nezletilý, a proto ještě nemohl být posazen na knížecí stolec. Ne-

Václav zvolen nástupcem zesnulého otce Vratislava
(Velislavova bible)

zletilý? Vždyť mu mohlo být čtrnáct let (nebo podle hypotézy o předmanželském původu dokonce dvacet!). Každopádně už patřil mezi muže, a těžko mohl být svěřen do výchovy babičce Ludmile. Domnívám se, že Václav pouze podléhal jejímu vlivu a stal se horlivým stoupencem její bavorské politiky.

Ano, v případě Českého knížectví šlo o zcela jiný problém než o soupeření mezi tchyní a snachou o to, jak nejlépe vychovávat děti. Byla to politická záležitost! Co se tehdy stalo? Nově zvolený východofranský král Jindřich Ptáčník přitáhl totiž s vojskem do vzpurného Bavorska. K rozhodující bitvě však nedošlo. Arnulf Bavorský, obklíčený v Řezně saským vojskem, pochopil marnost boje proti přesile, podrobil se, vzdal se královské hodnosti a uznal Jindřichovu svrchovanost. Jindřich se ukázal jako obratný politik, nechal Arnulfa v čele Bavorska jako vévodu a potvrdil mu v rámci říše mnohé výsady i určitou nezávislost. Maďarům zaplatil vysoké výkupné za mír, a takto pojištěn se vrhl na sousední Slované, aby si je také podrobil.

Dobový pohled na Tetín s kostelem sv. Jana Nepomuckého

Saské vojsko postupovalo podél řeky Havoly na území Stodoranů, drancovalo a pálilo. Stodorané se v krutých bitkách snažili zastavit ničivý příval. Na Pražský hrad dorazil na zpěněném koni posel s naléhavou žádostí o vojenskou pomoc.

Vdova Drahomíra, hrdá dcera stodoranského vojvody, hodlala prosbě krajanů vyhovět a vyslat do Stodoran české vojsko. Zkušená Ludmila ji však varovala, že by to byla sebevražedná mise. Nabádala ji: „Držme se Bavorska, je to náš tradiční spojenec a patříme k němu. I Slovo Boží k nám přichází z bavorského Řezna. Jestli se Bavorsko podrobilo Sasku, nám nezbyvá než udělat totéž.“

Sněm zemských předáků dal za pravdu Ludmile. Odmítl se míchat do zahraničních sporů. Drahomíra se s tím ovšem nehodlala smířit. Opírala se o bojovou družinu zemřelého manžela, která jí zachovala věrnost, a takto chráněna se prohlásila regentkou, vládnoucí jménem budoucího knížete. Nechala svolat všechny leníky do zbraně. Ne každý ale poslechl, někteří vojvodové se postavili za Ludmilu, v zemi nastal rozvrat, svár, a dokonce ozbrojené potyčky mezi jednotlivými skupinami.

Po prudké hádce se snachou opustila krajně rozčilená Ludmila Pražský hrad. Prý odjížděla s velkým chvatem. V jejím doprovodu byl i archipresbyter Pavel. To leccos napovídá...

Podle legendistů se Ludmila zřekla politiky a uchýlila se na své vdovské sídlo Tetín, aby tam v ústraní rozjímal a modlila se. Jenže Tetín bylo tehdy pohraniční hradiště, ležící při cestě do Bavorska. Domnívám se, že Ludmila tam hodlala jen přenocovat a dalšího dne pokračovat v útěku do Řezna.

Drahomíra pochopila situaci a zděsila se. Neklidně přecházela komnatou v pražském paláci, neschopná rozumně uvažovat. Už v duchu viděla, jak se Ludmila vrací s bavorským vojskem, aby ji svrhla a v zemi nastolila pořádek podle svých představ. To nehodlala v žádném případě dopustit.

Veřejně přede všemi prohlásila Ludmilu za vlastizrádkyni a poslala za ní své nejvěrnější družiníky s příkazem: „Zadržte ji za každou cenu!“

Za každou cenu...

Tetín, prastaré hradiště, založené údajně bájnou kněžkou Tetou, se zdvíhá vysoko na vápencových skalách nad řekou Berounkou. Někde v místech, kde vidíme faru, stával roubený příbytek, v němž Ludmila trávila osudnou noc z 15. na 16. září léta Páně 921.

Nad říčním kaňonem rychle letí oblaka, jejichž trhlinami občas probleskuje svit měsíce. Ludmila klečí před ikonou a modlí se. Svíce pláče voskovými slzami... Ozvou se duté rány a praskot lámaného dřeva. Ludmila se prudce ohlédne ke dveřím, ztuhne a pevně sevře rty... Už tuší, jaký osud jí byl uchystán.

Vražda kněžny Ludmily na vyobrazení ve Velislavově biblii

Do komnaty vyraženými dveřmi vtrhnou družiníci Tunna a Gommon. Možná jí dopřejí poslední modlitbu, odmítnou jí však setnout hlavu, což by z ní udělalo mučednici. Provedou to tak, jak se v jejich daleké severské vlasti zachází se zavrženými vdovami: kolem hrdla jí obtočí provaz. Po chvíli se chroptící stařena zhroutí na podlahu tváří k zemi. Tunna její tělo lhostejně překročí, Gommon odchází za ním a pečlivě smotává vražedný nástroj... Vrazi už dávno ženou své koně stezkou ku Praze, když se služebníci konečně odváží nahlédnout do kněžniny komnaty a propuknou v nářek, když spatří svou paní krutě zavražděnou.

Památka na tuto událost je ke spatření ve výklenku oltáře v nejmladším tetínském kostele sv. Ludmily. Je to podlouhlý mohutný kámen s rezavými skvrnami. Podle tradice byl tento kámen Ludmiliným klekátkem v ložnici paláce. Vsákla prý do něj krev zavražděné kněžny, když na něj, již bez dechu, tváří upadla a rozrazila si čelo. A tak přece prolila svou krev za Krista a stala

se mučednicí, i když vrazi tomu chtěli zabránit. Ludmilina krev poznamenala svatý kámen navěky.

Ve skutečnosti jde o křemenec s červenými skvrnami od železitých sloučenin. Křemence se však ve zdejším vápencovém Českém krasu nevyskytují. Zřejmě sem byl kámen dovezen zdaleka, možná až od brdské hory Plešivce. Proč? Možná před námi leží jeden z náhrobních kamenů staroslovanského hřbitova, jenž se nacházel na loučce za tetínským valem.

Další podobné kameny, vykopané na Tetině během let, jsou shromážděny na dvorku u kostela sv. Kateřiny. Tento kostel byl původně zasvěcen právě svaté Ludmile a je na dnešním Tetině nejstarší stavbou. Přesto vznikl až někdy na počátku 12. století. Naskýtá se otázka, jestli snad na jeho místě nebýval předtím dřevěný hradištní kostelík, v němž sloužil kněz Pavel pro Ludmilu poslední mši před její smrtí. Kdo ví... Zajímavý je i původní, dnes již nepoužívaný vstup do svatyně. Stráží ho dvojice ochranných hadů.

První Ludmilin hrob se však nacházel až na loučce, téměř na hraně srázu nad řekou. Tam, za valem hradiště, ji prý ještě téže noci ve velkém chvatu a strachu pohřbili služebníci. A měli skutečně důvod k obavám. Poté, co Tunna a Gommon podali své paní zprávu, že úkol úspěšně splnili, a obdrželi za to slíbenou odměnu, chopila se Drahomíra tvrdou rukou vlády. Nechala vyhnat všechny bavorské kněze, zakročila proti všem Ludmiliným přívržencům a zabírala jejich majetky. Nikdo z Drahomířiných odpůrců si nebyl jist životem.

V Řezně přibývalo českých emigrantů. Sám archipresbyter Pavel, jenž v posledním okamžiku uprchl z Tetína, popsal situaci řezenskému biskupu Tutovi a vévodovi Arnulfovi. Vyslovil i své obavy o osud křesťanské církve v Čechách. Vévoda Arnulf usoudil, že by bylo vhodné vojensky zakročit.

A takto si Ludmilin mučednický skon představovalo 19. století

V Českých zemích mezitím propukla jakási obdoba občanské války. Drahomíra zřejmě doufala, že bude regentkou, dokud její syn Boleslav nedoroste mužného věku, aby se chopil moci. Václava, jenž nebyl knížecího původu, chtěla přimět, aby se vrátil k započaté kněžské kariéře a stal se vůdčím představitelem církve v Čechách. Tím by jejich rod měl v rukou obě otěže moci: světskou i duchovní. Jsou to samozřejmě jenom mé spekulace, žádný záznam o dění té doby se nezachoval, i legendista Kristián píše, že o krutostech a násilnostech, které tehdy zachvátily naši zemi, raději pomlčí.

V duchu vidím scénu, jak se Drahomíra dívá z dřevěné pavlače hradního paláce. Je velmi rozčilená. Doléhá k ní křik davu. Nádvoří je plné lidí, kteří divoce mávají zbraněmi a hrozí pěstmi.

Drahomíra si brzy uvědomila, že zavražděním oblíbené kněžny Ludmily si proti sobě poštvála veřejné mínění a stala se nej-